

Stockholm, tryckt hos P. Palmquist's Aktiebolag, 1907.

N:o 5. (11).

Pasatis-manon 1907.

Rubbe jatte.

Läffåmus Samita pata kutta pale jaken, akka nummer fært talwe-manon. Fært nummerin lä 16 piele. Hadde: 50 öre jake äutäst. Äwtä nummera hadde lä 10 öre.

Jeketis-laulotis.

O Jesus, piejah talle
 Tu säjit padjel mu,
 Ja wuoingastallat pajah
 Taw palwalidjew tu!
 Uroh tän munji kaika
 Mu sielo feurotat
 Ja pajah kaikait peiwit
 Mu wiesot armostat!

Uleh tast muiteh juttoit,
 Mait udni takkiw män,
 Ja wattedh puorre wiljow,
 O, wieketidje tän,
 Mi kaikait suddo-takkit
 Eäh sittam wieketit
 Ja Utje almai talwot
 Kaik waiwan almatjit!

(Laulotuoma kä n:o 391 kirjen Sionstomer: "Bred dina hwita wingar".)

Padjit manait pätet mu lusa.

Marf. 10: 14.

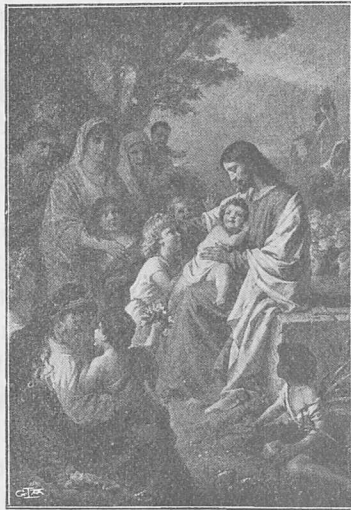
Kutti lä tat, kutti jaula tait pakoit? Jus tat lului juffe jala karrotidje jala pahas almatj, kutti lului jaulat tait pakoit, te färta attje ja iedne lului wastetit: Dän luluh äpatit mia manaita taw, mi lä paha; äh si ättjoh pätet tu lusa. Jala jus tat lului ällo häjos almatj, kutti lului taw jaulat, te lulun wastetit sunji: Dän ih mateh waddet mia manaita, mait si tarpahih.

Men jus puorre ja mainotum almatj lului atnot, atte ättjo- lului waltet manait ietjas kättjoi, ja jus sän wil lului takkar, kutti matalului waddet manaita mädde puorre äpatufait, te ikkape mädde attje ja iedne lului alkett usjotit: Marjo lä puoremus, atte män tiptaw su ädtjot mu manaw muttem aikai, jutte puorre lä mannai äpatufait ädtjot.

Kutti lä tal sän, kutti jaula tait pakoit: Padjit manait pätet mu lusa? Dat lä sämes, kutti lä puorep kä kaikah almatjah wäral- tin; sämes, kutti matta waddet tait äpatufait, mah läh auken äh kuoros wall talatj iellemi ainat pätte iellemi ai. Dat lä Härä Jeesus, kutti jaula tait pakoit juokke attjai ja ädnai: Padjit manait pätet mu lusa. Jeesus lä sapmofabbo kä sapmofammus kånäkis. Sunji lä wattetum kaika sapmo alme sinne ja ätnama nanne. Sän aimota wiefetit, kä almatji wiefke lä täsße. J kuttik lä ättjam almatji manait näu kä sän. Jutte sän pajai sarjetit ja alpetit ietjas; sän pajai tälwot ietjas karrasammus jappemi, wai matalului länestit ja wiefetit miaw. Sän lä tat pajastjuodtjelam ja alme härlokwuotai pajetum Länestidje, kutti jaula udni te kä tälen juokke attjai ja ädnai: Padjit manait pätet mu lusa.

Mantieti Jeesus jaula taw? Jus tän luluh wuoinet manatjam waddsemin rassjes jiengan, ja tän ietj tjuottjoluluh fatten, maites tän te luluh takkat? Jala jus manatj lului tjadjanam juokkis wuoutai, käftes tän te luluh takkat? Dän luluh ätjät taw, huketit alla kielaina: Kieres manatjam, päteh mu lusa. Härä Jeesus wuoina, atte wäralt lä tiawas wataist unna manaita ja stuorap manaita ai. Täppe läh mädde watah kappatjaka sia rupmahi ja sielloi. Tantieti jaula Jeesus: Padjit manait pätet mu lusa. Sän sitta warjalit manaw taist wataist. Stuoramus watah läh suttoh.

Taišt wataišt i mateh kuttif ietja kã Jezus warjalit. Jus manatj alka iettset karrotimew, te i attat attje jala iedne mateh tšaggat manaw taste. Eãi mattepa straffot manaw, jus jã kullapa taw karrotimme; men äpa jã mateh tšaggat taw likomist karrotipmai. Men Härä Jezus matta tšäutet taw tate pahas tapest. Sämmlakai matta manatj iettsekätet kiellajaw ja kärjotallamaw, sjaddat juollakin, pahastapakin, ärröt tiemas wajjest ja ietja pahotakast. Maites mattih äikatah takkat kajotjit manaw tate pahast? Ei mattih warotit manaw, straffot ja wafotit su. Men waimo kautoi si äh mateh maites takkat. Men Jezus matta waddet manmai ätä mielaw, raina waimow, näu atte tat alka wajjotit pahotakaw. Ja wil änap. Kã almatja waimo järkäl ietjas pahotakast ierit ja Jezusa ailes wuoinganis alka tärjot ja stiurit waimo sinne, te täuta tat wuoinganis tanka almatja iellemaw puorrewuotaina ja kiereswuotaina, su ussjolmasah sjaddih puorren, su pakoh sadnasin ja su parkoh riektesfärtokin. Takkarin sjaddih manah, kã si pätiš Jezusa lusa. Ja tantieti jaula Jezus kaikaita äikatita: Padjit manait pätet mu lusa.

Käkte mattih manah pätet Jezusa lusa? Jus mi läp kätjotum pätet jämes almatja lusa su häimäi, te mi äp tjangah winteka jala kato tjata ainat tan rapas uwja tjata. Surra taggo wuorta sän, atte mi kalkap pätet. Jus mi sittap pätet jämes paikai, te mi mannap lakamus käinow äpke kuffes swikkew. Kã manah kalkih pätet Jezusa lusa, te si wiertijih taw käinow mannat, käggo Jezus wuorta, atte si kalkih pätet. Ja Jezus lä ietj rappam uwjaw manaita. Käino, käggo mi kalkap tälwot manait, lä jako käino, kristalatj tšäggolwaja jalko Jezusa nala, äikati jalko Jezusa nala. Kuinah, kutih jalkin Jezusa nala, kuoddin manaitisa su lusa. Kuinai jalko li nappo käino. Tah, kutih idtjin jakeh Jezusa nala, si idtjin kuotteh ietjasa manait su lusa. Ja ukja, maw Jezus lä rappam, lä kastatim kälmattes Supmela naman. Jutte Jezus lä jaulam, atte almatjah kalkih

kastatimme pakto takatuwwat ju apatisälman. Jesus sitta kasta-
timme sinne tuostot manait. Eän jaula tantieti kaikaita äikatita:
Padjit ietjate manait pätet mu lusa ailes kastatimme pakto, maw
män läw sišpiedjam.

Mangel kä manah läh kastatum, kalkih äikatah wiefetit ma-
nait sjaddat pajas kastatimme armo sinne. Mangel kä tän läh
šakkatam tälaw, te tän piejah lajew muoraišt ätäššt ja wil ätä-
ššt. Setjan tällä jadda. Manah äh pišoh ietjasa kastatimme
armon, jus ši äh Supmela pako pakto apatuwah, atte akew kalkih
jakket Jesusa nala te kä šia Läneštidge nala, ja jus ši äh apatuwah
wiesšot Jesusa šitota milte. Käanne manah äh tälwotuwah ja
apatuwah Supmela pako pakto, täppe ši sjaddih pajas watna-jako
sinne, ikka ši läh kastatum. Ši läh nappo mätkatin ierit Jesuššt.
Kä Jesus tantieti jaula: "Padjit manait pätet mu lusa", te šän
wakota kaikait äikatit, atte kalkih pakatit ja tälwot manaitija Sup-
mela pakoina. Tat lä nappo äiwasammus apatis nuoraita, atte
äppih Supmela pakow.

Manah kalkih warjaluwwat jako sinne Supmela pako pakto.
Ši kalkih talloi juo, kä ši alkih tadjatit, apatuwwat jakket ietjasa
mannawuotaw Supmela lunne Jesusa pakto. Näu kä ši kastatasa
pakto läh tälwotum Jesusa lusa, näu kalkih ši ai sjaddat pajas
tan wiššeswuotan, atte ši läh Jesusa ämeh, atte šän lä šia Läne-
štidge ja atte Supmel lä šia riewtes attje. Tat lä päštöt, atte
wuostat padja manait tjielka watna-jako ja šutto pakto mannat
ierit ietjasa kastatimme littošt, näu atte ši mangela marjo kalkih
karrä järkäsim-waiwe tjata wašt mattet tuostot jakow. Škus tan
sinne läh štuorra wata? Marjo ši äh järkäleh ietjasa. Marjo ši
mannih ikkat ierita. Tantieti: Pajah manait sjaddat pajas jako
sinne; tälwoh šiait Supmela pako pakto; pakateh šiait täptäšt
ietjasa manna-jakow. Ša kä manah mieddih, käppatjaka Supmela
wuosti ja almatji wuosti, alesh tappah šiait älkos Supmela rikast
šia mättöi tieti, mait ši läh takkam; alesh walteh šiašt šia jakow
ierit. Men pakateh manaw Supmela pako pakto šangartit ietjas
mättow ja täptäšt ja atnot antakis taw mättow käppatjaka Sup-
mela ja almatji äutän. Jesus jaula ai tan mana pirra, kutti
lä mäddam: Padjit manait pätet mu lusa.

Äh tauk äikatah kaikaw aimoteh. Manah mattih taiwai,
ikka atna štuoramus märrähaw šia pirra, willituwwat äbbänaka
ierit Supmela lutte ja wiesšot šutto sinne. Äh ši tašt äbbänis

Iafeteh, mait Supmel jaula ietjas pafon jala mait äikatah jaulih. Maites tal äikatah kalkih takkat? Si mattih ain räkkälit ietjasa manai äutäst. Man mälfati manah wil läh tjadjanam watnajakon ja jutton, te si tauk äh mateh ttaggat ietjasa äikatit luoitimimest wuolos Supmela äutân waimolatj äutäst-räkkälwasan manai äutäst. Ja tat äikati äutäst-räkkälwis lä äutos fapmo tan wäraltin. Tat lä akta Supmela fapmo.

Äutäst-räkkälwasaja fapmofis kietai nanne mattih äikatah juotte peiwe kuoddet manaitija sia Supmela ja Vänesfidje luja.

Padjit manait pätet mu luja!

Pai' manait pätet mu luja,
 aleh tait käsjet tjakah:
 Tat lä tat pafu Jesusa,
 mi miaw awon takka.
 Mi jakkep, maw tän täiwotih,
 tän, kutti ih kall' piettet;
 tu littoi mi tait kajiatip,
 jutt' taw mi wisjast tietep,
 att' tän ih käsjet pietteh.

Wielkasabbo kä muota.

Anna manai häimai mietse tjata. Eän päti härra häimäst, känne jän aktan ietja stallo-manaitum li läkkäm härra äutân.

Mietjen li ällo hausse ja juotas. Muota li waljasit kattjam ja karwotam pietjit ja kuosait wielkis ja litna karwoita, jâteh ledjin wielkatab, ja päunah ja kierkeh ja jalngah ledjin käptjätum wielkajammus muottakist.

Kä Anna watti täppe, te jän muiti tait pakoit: "Wielkasabbo kä muota".

"Mattakuham mife ärröt wielkasabbo kä attjak kattjam muota, mi i läh ain tuolmotum almatja juolkest ja tuolwatum ätnama mäiwesi", jaulai jän akto allajis.

"Wielkasabbo muottakist." "Pasah mu, wai sjattaluluw wielkasabbon kä muota." Näute tat li. Anna muiti ällo puorakit kânäkis Davida räkkälwasaw. Eän li lärram taw ällo unnakad-tjan ietne puolwai paltan. Tat li jän ietj, ju ietjas waimo, mi mati sjattat wielkasabbon kä muota. "Wuoi, maffar lä mu waimo

talle", jaulai Anna allasiz. "Dalle tat kalle i läh wielkat ká muota. Unap ká akka tjappis tieble kauno kal tanne." Eán muiti, kákte sán li árróm máren ádnasiz. Ja adtjak li sán tjaimam muttem waiwan hájos neitai, káanne ledjin rimfos piktasah.

Ja ledjin ain wil manka ietja tjappis tiebleh, mait Anna aitsai, ká sán alki ástáit ietjas waimow. Su waimo i lam nappo wielkat náuká muota, wil pinneput wielkasabbo ká muota. "Wuoi, Supmel, luoiteh munji antakis ja pasah mu, wai sjattaluluw wielkatabbon ká muota", tjuorwai sán tjauka. Eán li wuoin akto Supmelinas táppe mietjen.

Eán mierreti, kákte sán kákkai takkat. Eán kákkai tuotaina wiggat sjaddat rainasín ietjas waimon.

De sán háimai páti. Eán li puorre ja awos ietjas ádnai ja wíeketi su su parfon. Káika manai náu káppasit, ja Anna li náu tutalatj.

Ká su iedne ittji tast tarpahéh su wíekew, manai Anna lástáit muttem puorre kirjew, maw sán li ádtjom. Men mi li tat? Stuorra tjappis tieble li tan tjappa kirje sinne.

Máren ruotai Anna wieljas luja ja tjuorwoi: "Kuláh tán, mannes tán läh páistam mu kirjew, tán wastes pattja".

"Kieres Anna, luoiteh munji antakis, iw mán taw ánto takkam, ainat sáitiw nártát plákka-slastaw. Annatjam, luoiteh munji antakis, mán láw náu surfon", rákkáli su wielja.

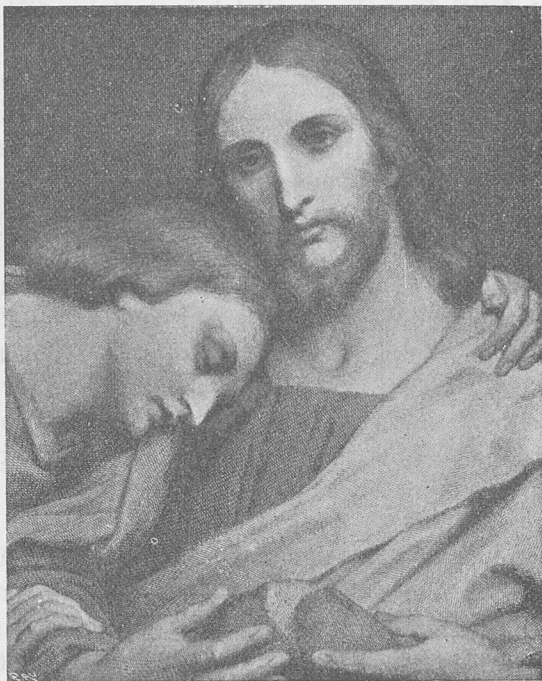
"Ja, surfon, men i tat katoteh tieblew kirjest. Aléh jakeh, atte mán luoitaw antakis, iw kásset", jaulai Anna ja manai máren ierit.

Ká Anna pátte itietin kuoulai álkos winteka tjata, kilti wielkis muota su tjalmitta. "Wielkasabbo ká muota." Anna spapmohi, ká sán muiti taw, mi li ieketist sjaddam. I lam tat náu alke, ká sán li jakkam, árrót rainasín. "Wuoi, wíeketeu mu, kieres Supmel", sjuoketi sán. "Mán sitaw sjaddat rainasín."

Men su sinne kulloi jietna, mi jaulai: "Tán wiertih rákkálit, wai tu wielja luoitaw tunji antakis." — "Kákkawkus mán atnot juste antakis-luoitemaw", jaulai Anna. "Luoitet antakis mán mataw, men atnot juste antakis, taw mán iw takah. Eánham tat lá, kutti lá pástot takkam, iwke mán." Men tuot jietna ittji sitah sjawot árrót, ja tantieti Anna ittji áttjoh nafin rafew, ainat márašti kátjo peiwew.

Anna manai wast mietse tjata härva häimai. Men udni i lam nâu suotas mietſen. Piwwalis talke li ſjaddam ja muota li ſuddam muoraiſt. Tah tjuodtjon tal tanne nâu tjappatin ja alwoſin, te kâ lulun ſurfot taſte, atte ledjin häitam ietjaſa muotawielkis karwoit. Tat muota, mi li ätnamin ja päunain, li ai katom ja ſuddam.

“Wielkaſabbo kâ muota.” Tat pako ittji ſitah kuotet Annaw. Men talle tat takai ſu hädjen. Nâu kâ talle wuoinoi mietſen, nâu li ai ſu waimo ſinne, tiebleh, ſjâunjat ja affet. Tah mange-

Kriſtus ja Johannes.

mus peiweh ledjin täſſje wall laſetam ſuddo-tieblit ſu waimo ſinne. Ja ſân, kutti li ujjotam, atte ſân kalkai mattet warjalit ietjaſ rainaſin.

Stallo-attje prukoit taiwai, mangel kâ ledjin häitam lätkämist, laulot aktan ietjaſ lätkâm-manai kum. Wuoſtas laulom, maw ſi udni laulon, manai njuolka Anna waimo ſija:

“Wuoi, Jeſus, män rätkälaw waimoſtam tu,
wai pätah ja armoſtat tjäutalah mu,
ja paſſalah muowa nâu wielkatin
kâ muota mu waimo ja miela ſinn’”.

Tat li jurra Anna siingemus räffälwis. Kå ledjin häitam laulomist, wiefai sän ierit ja ätjåi siettos paikew mietsen. Tåppe luoiti sän puolwai nala sames kierre fuorra ja räffåli Supmelaw, ja su attje alme sinne kulai su juokanasait.

Räppasabbon waimo kautoi watti Anna häimai. Tåpe fuoran kaunati sän wiesjainis. Tat aikoi wiefat ierit. "Wuorteh, Wuolla", tjuorwoi Anna. Sän wiefai su äutålt, njåmoi su tje-peta pirra ja jaulai: "Kieres Wuolla, matahtus tån luoitet munji antakis, atte mån läw årrom nåu wastak ja paha tu wuosti?"

Wuolla kätjai su nala, imaitalai ja jaulai: "Sh tån kalkah atnot muste antakis. Men jus tån sitah luoitet munji antakis, atte mån patiw tu kirjew, te mån sjattaw nåu awon. Sh tån mateh jakket, man häjen mån läw årrom tantieti. Jus mån lit mataluluw wastot tieblew ierit." Wuoi, i lam tuot unna täblatj mife kaikai tai stuorra, tjappis tiebli paltan, mah ledjin su waimo sinne, maiste sän tal jaki, atte su Länestidje sitai su rainasin pasjat.

Anna tjåffåhi tan härwotum kirko sinne. Kaikait tjappa lasta-muorait ja rasit ledjin skallo-manah kuoddam kirko, wai tat kalkai härwokin sjaddat, kå nuorah kalkin mannat ietjasa Supmela äutåi ja täptåstit ietjasa jakow.

Talle li tat ailes päddå, kå si kalkin wuostas pale mannat Härra tållo äutåi. Anna täptåi, atte tat päddå li junji tiurafabbo, kå käsjet äutål su wiesjom-aiken. Sän täptåi, atte sän li nåu uuokas, nåu urainas.

Te orja juoima tjuodjakåti ja tah äutos pakoh: "O, Supmela libba, kutti ieritwaltah wåralta juttoit", padjanin allakasjai ja jåkfjin su lusa, kå sän sårjåti puolwaitis altara äutån.

"O, Supmela libba, kutti ieritwaltah wåralta juttoit, raineteh mu ai ietjat tiuras waran." Nåute sän räffåli.

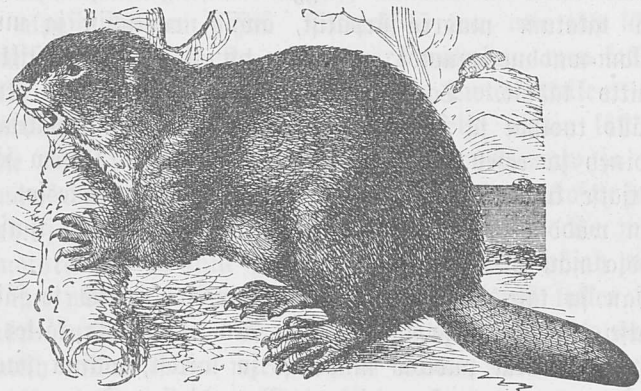
"Kristusa warra, tu tieti ålkos njuorkotum", jaulai skallo-attje ja piejai ietjas kietaw su sårjåtum åiwe nala.

"Kristusa warra", kätj tanne adjakaw, mi matta pasjat waimow wiefkasabbon kå muota. "Ja tunji — jurra tunji."

Anna sårjåti åiwes wil ånaput. Ja su katnjalah kattjin waljet te kå kita-rasjo. Men tah ledjin kiereswuota, kitoliswuota ja räffåtallama katnjalah.

Wadnem.

Kalle ma färtahatj lä kullam juoita tuon äutos juttoja pirra, man namma lä wadnem, walla äh kalle almatjah kaunoh tappe mia rikan, kutih läh ietjah wuoinam taffar wadnemaw. Nakew si marjo läh wuoinam. Nakin päres same-akan lä marjo ain tälöjt wadnem-nake-kapper wuorkan, maw sän lä arpin ietjas ietnešt jala ietne-ietnešt, ja taste matta wuoinet, atte tan wadnemin lä ärröm hui puorre ja tjappa nakke, man kuolka lä lidnasabbo kä manke ietja juttoja kuolka. Ja jus statai wuolka, te matta ain

Wadnem.

wuoinet wadnema nakew nakke-äseštidji lunne, kutih taffih muottait taiste päntas äiwita. Bäwer lä tan juttoja namma taro fiela milte. Walla ätko-rikaišt läh tah nakeh pätam, mait nakke-äseštidjeh wuobtih. Äh tappe mia lantan ättjoh taffar nakit.

Tälen li wal ällo ietjalakai. Tälen kaunojin wadnemah Samenätnamin ai, ja ätna wadnemit piutin tälöjt sameh färt jake. Dat li tiurajammus nakke, maw si mattin ädtjot, ja taste päti, atte ila ätna wadnemit käddälin, näu atte wimak muorrotin äbbä wadnem-äkäw. Mangemus wadnemit mia lantan käddin, kä talatj päres almatjah ledjin nuorah. Ärjeli Wuonan kaunojih ain muttem wadnemah, mait lä karra puorko wuotjet jala rafetuttet. Unamus wadnem-nakit ädtjoh Sibiriäst ja Amerika nuorta-äsešt

taišt aimotis stuorra wuoutišt, mah tåppe kaunojih ja kånne i jurra aktak almatj wiesoh, kutti matalului rafetuttet wadnemit.

Dat wadnem lä ällo äutos jutos. Dat lä wuoinet te kå aimotis stuorra räta jala ŋjierra, mi lä pelnubbe ŋikko kuffak. Dan seiŋe lä warfa äwtå ŋikko-piele kuffak ja lä ällo tuolpat; seiŋen älläh makka kuolkah, ainat te kå stuorra tjuomah. Wadnema paneh läh nån stuorakah ja pastelah, atte ŋån tai kum matta näljat äŋen attat ŋtåntašt kaffet ŋupew kaffat, mi lä äbbå kuta tämpå kaŋjak. Wadnem pärra laŋtait, karaw ja unna äwŋatjit ŋupeŋt, leiŋeŋt, ŋåfeŋt, ŋierkaŋt ja raunoŋt, ja taw piepmow ŋån tjägga ietjaŋ kåtai, jåråta alla muorait ätnami kaŋkema pakto ja te tjuolla tait piekken ja kuodda kåtaŋiŋ.

Taw kåtew lä wadnem tŋieggim allasiŋ jaure jala jåta kaddai. Dat lä takatum muorra-jårpåtist, äwŋiŋt, ruottaŋiŋt ja multoŋt ja lä pakkom-wuobne muotoŋ. Muttin tat lä äbbå 25 ŋikko kuffak ja 4 ŋikko kåbtåŋ. Dan allotakka lä pelnubbe ŋikko. Kuolpe lä tanne ällo tuolpat ja ŋjallat ja lä laireŋt takatum. Wåttja kuoran läh ŋuoineh ja raŋeh, mai nanne wadnem åta. Kåtew ŋån akew tŋieggi tjaŋŋe kuorrai, ja tjaŋŋe ŋinne ŋån alo ŋitta wiesŋot. Ätnamin ŋån waddŋa ja wieka äbbå nuoleslakai, walla kå tjaŋŋai päta, te wuodja nån puorakit kå kuolle.

Dan ŋu kåte ukŋa lä akew tjaŋŋe wuolen. Juŋ te ŋåita nån, atte tjaŋŋe alka tjåŋot ja kåttjat, nån atte ukŋa päta kåiŋez kaddai, te tŋieggi wadnem puotow muoraiŋt ja laireŋt, maina puoto tjaŋŋew, nån atte tat waŋt padjan ukŋa padjeli. Dat puoto ŋjadda nån nannoŋin, atte almatj ai matta mannat tan raŋta. Ja juŋ tat paife, kånne wadnem lä muorait jåråtam, lä nån mälfatin ŋu kåteŋt, atte ŋån i rätt nakah kuoddet jala kieŋŋet tait täkko, te ŋån pala te kå jåŋåttjit jala kanalait, mai milte matta kåŋkåttit jala wuojatit tait muoraitiŋ tjaŋŋe milte, jurra nån kå almatjah kåŋkåttih timparit ånoi ja jåŋåi milte.

Dat äutos juttoŋiŋt ŋjadda almatjita auŋe ietjan ai kå nafe pakto. Danne lä wuoin tjåiwe wuolen te kå ruoŋke jala unna wuoaŋt, man ŋinne lä te kå karra kaŋŋe. Taw kaŋŋew kåttjon ŋameh tålen ruoŋkain jala pakŋjan ja atnin taw talkaŋin kåiŋkåŋkatj tautai wuoŋti. Hui tiuras li tat talkaŋ. Kalle ain matta ådtjot taw aptekaŋiŋt, walla åh taŋt doktorah laŋketeŋ waddet taw taita, kutih läh ŋŋippaŋin. Åh taŋt jaŋeh, atte taŋte lä nån stuorra auŋe.

Wadnem lä ällo läjes jutos, walla jus lata ju, te kalle jän tieta warjalit ietjas ietjas pastelis pani kum. Unamusat tat ätja ietjas piepmow ijan, kâ ädtjo ällo rafen ärröt. Peiwen tat tjieka ietjas kâten jala jämes tjiekos sajen.

Takkar li tan tälötj juttoja wijor. Tiuras li tan naffe ja tat talkas, maw ädtjon sufte, ja tan tieta almatjah muorrotin taw. Haukkep lului kalle ärröm, jus tat lului ädtjom wiesjot rafen ätäfit nâfin paiken, atte talatj almatjah ai lulun ädtjom wuoinet taw ja äutohit tan kâtit ja puotoit. Sämmaalakai lä ärvjeli Smerjen sjaddam mädde ietja juttosi kum, maiste i taft atkak kaunoh täppe, ja sämmalakai sjadda ruwwa Samenätnamin ai, jus äh alkeh warjalit juttosit ja tiptet siaw wiesjot. Kalle piernah kaunojih talle Samenätnamin ja kalle alpasah? Ruwwa jä läh kaitait pier-nait ja alpasit katotam taste. Satnes lä ma, atte tah läh uro-tasah, mah äh takah mawke aukew, päro wahakaw, men kalle mian tauk lului rate tiptet siaw wiesjot ätäfit äwtän paiken, atte äh kalkah äbbânis muorrotuwat. Sämes ietja rikain läh takkam nâu, atte läh puorkom kaita piutow ja wuotjemaw ja muorai tjuoppamaw äwtän lanta-taiwan, nâu atte kaitah juttosah ja lätteh ja kuoleh ja muorah ädtjoh ärröt rafen täppe. Te wuoinih, makkar natura ietj lä tain paikin, kâ almatjah äh päjah rafetuttet taw ja tan wiesjatit. Kâ aike päta, kalkih wisjast takkat sämma-lakai tappe mia lantan ai. Jakkih, atte wuostas lanta-taiwa, kânne kalkih takkar rafew mierretit, lä Stuor Wuorke paite Stuor Uulejun, kânne tuot stuorra kârtje lä.

Gustaf Adolf Lytzena kuoran.

Kutat peiwen tan mannam pasatismanon pasotuwai stuora-mus härwaina muito tat peiwest, kâ mia stuorra kânâkis Gustaf Adolf jami târon Lytzena stata kuoran Tyhflantan tan jaken 1632. Tat rajest li talle 275 jake mannam, ja tan peiwe muiton li jämes päntas swenskalatj äiwe aktan ietjas akaina tjieggim ätä kirkow tan sadjai, kânne kânâkis katjai. Mädde tujan almatjah ledjin tjâkanam, kâ tat ätä kirkow wigituwai. Smerjest ai ledjin

ätä almatjah pätam, tai kastan mia krunoprinsa ja mia ärkebiskop jala pajemus biskop.

Kirko fuoran lä jämes stuorra kierke, maw tälen piedjin taja muiton. Ukta kånäkaja tårro-älmaist, kutti li wuoinam, kånne wajjolattjah káddin su, sarjituwai ietj ai ja patji taja lakkosi jämes päntori täppai. Kå warrasin sjattai ietjas sarjasist, te walti päntorit wálfai ja kieseti taw stuorra kierkew taja ja tjali taja: "G. A. 1632. Jakob Eriksson wuoini, kå kånäkis jami." Taw kierkew káttjoh tyssalattjah Schwedenstein, tat lä "iwenskalattjai kierke".

Ätá kirko Lytjena fuoran.

Luthera aike rajest li stuorra wasjje ärron katolikai jala päveläro wånaki ja protestantai jala ätä läro wånaki kastan. Tyssalattj kejjar li katolika ja sitai káiflakai tálmot protestantait. Wimak sjattai karrá religiona-tårro Tysslantán, mi ároi ábbá 30 jake, äutäl ká tat náfai. Tan tieti tat káttjotuwwa kálmäláffjakattj tårron. Wuostas jaki äitin kejjar ja su katolikah, ja protestantah wiertijin wimák anotit wiefew Gustaf Adolfsist, kutti juo tan aiken li kulos ábbá Europan. Gustaf Adolf tieti, atte kejjar wajjoti su, ja atte i Sweerje-ke luluh ádtjot rafen árrot, jus kejjar matalului ábbá äitet tyssalattj protestantait. Tan tieti manai jån ietjas tårro-fuowaina Tysslantai wiefekadtjit ietjas fuoime-jakffit.

Stuorra ja alwos tårro li talle Tysslantán. Wajjolattjah mannin ábbá lanta pirra, pältin statait ja häimait, káddin almatjit ja riewwijn sia ápmotakait. Ukta kulos tårro-áiwie li Wallenstein, kutti li kejjara pielen ja kån wuolen su stuoramus tårro-fuowwa li. Kå talwe alki pätet tan jaken 1632, te jaki Wallenstein, atte Gustaf Adolf kalfai árrot aita ábbá talwew áwtán aina jajen, náu ká tårro-fuowah talloi prukojin árrot. Te jån rajai jämes tårro-áiwew, mi li su wuolen, ierit stuorra tårro-fuowaina, wai kalfai tårrot jämes ietja lanta-tafon. Kå Gustaf Adolf taw kulai, te jån talaka manai Wallensteina wuosti.

Sân kaunai su ja su fuowaw sâmes jâkâtja katten, man namma li Rippach, ja latai su. Wallensteina fuowwa li talloi ain hadjot, ja jus i lam sjeunjet sjadam, te kalle Gustaf Adolf lului âitam su talaka. Walla ijan tjâkki Wallenstein fuowaitis akti ja rajai budaw tuon ietja âiwai, maw sâni li ierit radjam.

Servatus a Petro de Rippach ac Dominus Christianus Archiepiscopus et Successor Carolus de Paderborna Rex Sueviae et Magnus Princeps Palatinus Electoralis Curiae et Dominus Silesiae et Alibi etc. Mercedibus et Exemplariis suis expensis potius correctis sicutis ante Christum Deum et Imperium esse in statu cum suis Principibus nominatim expressis. Cum privilegio Imperatoris et Regis etc. Anno 1632.

Gustaf Adolf.

Arvat itietist latai Gustaf Adolf wast Wallensteinaw, kutti talle tjuottjoi Vytzena stata kuoran. Te sjadat stuorra târro sunno fuowai kassan. Tuot ietja âiwe, kân namma li Pappenheim, li kalle ai happitam tâkko ietjas ritijidji kum, walla sâni wuotjatalai ja su ritijidjeh alkin patarit. Wuoinoi wimak, te kâ svenksalattjah kalkin âitet kejjara fuowaw, walla jurra talloi pâti nâu suokkis murko, atte fuowah idtjin mateh wuoinet kuoin kuomitisa. Târro-

älmah hadjosin pirra puok, ja hjattai sieltes tärrom swierti ja pirsoi kum färt sajen murko sinne, kånne si wal kaunatin.

Kånäkis manai jurra Smålanta ryttari kum wajjolatthai wuosti, walla murkon jån sierrani ietjas fuowast. Sån ja jåmes ietja älmah, tai kaskan jåmes tystalatj prinja ai, kutti li su pielen, kaunin muttem wajjolatj fuowaw, ja tan tårõn, mi taste hjattai, wuotjatalai kånäkis kietai. Su hästa li ai sarjitum, ja nåu jån fitai wuolket tårõst, walla talloi jån wuotjetuwai hartoi kaskai ja

Gustaf Adolf kättatalla Lytjena stata kuoran.

kattjai hästa nalte. Eåmes nuorra parne, kutti li su faron, kättjali kiesjet su ietja hästa nala. Te pätin tystalatj tårõ-älmah rititin ja kattjatin, kuttis tat sarjitum äiwe li. Parne wasteti, atte jån li kånäkis Gustaf Adolf, ja te akka taißt älmäişt kätti su ja sarjeti parnew ai.

Kånäkisa hästa li luowas pääsam ja tjuoskoi raitoi milte, ja taste wuoinin swenskalattjah, atte sia ietjetum kånäkis li kattjam. Talle si latin takkar alwos famoina, atte wajjolatthaj idtjin tast mateh wuostalastet, ainat patarin käsi kuttif. Wallenstein wierti mannat ruoptot ja waddet swenskalattjaita witnikaw. Alwos warra-

kätkätim li ärrom tan peiwen, kutat peiwen pasatismanon. Kuokte läke nan tusan almatjah ledjin masjam häkkaw jala ledjin sarjitum. Sia rupmahi kaftan kaunin svenfkalattjah ietjasa kånåkasaw. Ukte sarjasa li sån ädtjom, ja wasjolattjah ledjin ai riewwom juste kaika.

Nåu masji Gustaf Adolf häkkas religiona, fridjauwota ja aitek-lanta äutäst. Jetj sån jami, walla su hägga wiesoi su wånaki ja äpatiz-älmai lunne, ja si älletin taw, maw sån ietj i lam mattam älletit. Si kadjon protestantait kejjara ja päwe famost, ja nåu si kadjon mia aitek-lantaw ai. Ja wil udnik wiesjo muiito tašte, maw Gustaf Adolf takai, ja juokte jake tjäkanih stuorra almatj-suwowah su japmem-peiwen ja pasotih su muiitow, tappe Swerjen ja mälfatin ärjan Dsflantan tan kierce kuoran, maw svenfkalatj tårro-älmai kiejeti Gustaf Adolfa japmem-ädjai, ietjas ietsetum kånåkasjai muiitolwasjan.

Swerje ja Wuotna läpa talle alkam ratotallat tai jami pirra, kutih ietjasa äloi kum jättih Swerjest Wuotnai kitan ja wast ruoptot tjawtjan. Nå tuot stuorra ratotallam li Karlstada statan tan jaken 1905, te mierretin, atte jameh äh tašt kalkam ädtjot jättet Wuotnai äutäl witat läke nan peiwe juni- jala pietsemanon. Tat mierretim li wal ällo neure, jutte Karasawwonin ja Djäkkerajan kaunojih ätna jameh, käine i läh mife ätnam tappe Swerjen, känne sia altoh mattih miesit njällot, ainat si wiertijih jättet Wuotnai äutäl miesse-njällom-aike, tat lä märmes-mano alkon. Dalle läpa Swerje ja Wuotna alkam ratotallat tan pirra, kalkihkus tat rajest ai jameh ädtjot jättet Wuotnai juo kitan, märmes-mano alkon. Täiwot kalkap, atte kalkih taw ädtjot, jutte ietjan sjadda neures aike Karasawwona ja Djäkkerasa samita.

Ryflantan lä talle kälmat riksdaga jala duma alkam. Wuostas riksdagast ittji sjattah mife auke, kä si päro luodjon kaika tat pahotakašt, mi sjadda sia lantan, ja hällin kejjara ja su rate-

härrai wuosti, taja ká kejjar juttai ja rajai siaw káji káwke. Ittji nubbet riksdagast-ke sjattah mife auke; taina káwai sámmalakai. Talle ádtjop wuoinet, sjaddakus tat kálmattist ánap ká luodjom ja pako-tulwe.

Portugal. Málkatin árjelin-allelin Spaniena fuoran lá sámes rika, man namma lá Portugal ja káste talle áutos sakah alkiih kullot. Tat rika i läh náu stuorak ká tat mia Samenátnam, walla tan sinne kauno akta átna almatjah ká ábbá Swerjen, ánap ká witta miljona. Taste wuoino, atte tanne lá puorre ja sjad-delis átnam. Warin kaunosiij ai káiklakatj metallah, ruoute, kuopar, siddja ja ietja. Sáwan, mi lá Portugala allelin, kauno átna kuolle. Káika kalle kauno, máste almatjah mattiih wiesjot ja pántot, walla tauk lá tat ábbá hájos lanta, waiko tat áutála li stuorra ja sápmokis rika, mi rajai ietjas ájestidjit ja háwsjait ábbá wáralta pirra. Tat pántotakka lá wal átná katom. Lanta wiesjatak läh ritalam ja tárrom káskaniija, ammatálmah läh juolatam, ietj almof lá laikastallam ja náu lá káika náuranam ja hádjonam.

Dalatj kánákis, kán namma lá Karl jala Carlos, lá pátam stuorra wasjjai almofa káskan. Talle lá tat wasjje ila stuorakin sjaddam. Ká riksdagast ittji sjattah mife auke, ainat páro ritoh, te juttai wuoin kánákis taja, pajai ietjas álemus áiwew, kán namma lá Franco, radjat riksdagaálmait ierit ja alki ietj tárjotit wani riksdaga rate tafa. Franco lá talle tákkam átna puorew ja wuojetam juollakit ierit, walla i läh taste-ke rafe sjaddam. Talle lá wasjje kánákasa ja Franco wuosti sjaddam náu stuorakin, atte sittiij piedjat kánákasaw ju ammatist. Kánákis i mateh jakket káikaita ietjas tárro-álmaita-ke, ja taste wierti pallat, atte sjadda siisngeltis tárro tan wuorpetis ja hájos lantan.

Tjuoke. Arjapluoweest kiettoh, atte lá átna rasjjow tákkam padjelantan ja wuouten ai, mangel ká muota páti, náu atte talle lá karrá tjuoke sjaddam. Páttjoh nálkoh ja sameh wiertijih wuole-pui játtet. Karasawwoniist lá ai saka pátam tjuoke pirra, walla áh ain tieteh, man karras tat lá.

